

УДК 81.161.2'373:32

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ НОВОГО ТИПУ У НАЦІОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ ІВАНА ФРАНКА

Наталія Лужецька

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
кафедра філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі,
вул. Леся Курбаса, 26, 82100
Дрогобич, Україна, тел. (03244) 222 83*

У статті окреслено особливості мовно-культурної еволюції української інтелігенції як найбільш виразного репрезентанта національної мовної особистості на межі XIX – XX ст., наголошено на націєтворчому впливі Івана Франка на процес утвердження національної самосвідомості.

Ключові слова: Іван Франко, мовна особистість, українська інтелігенція, національна самосвідомість, комунікативно-прагматичне поле.

Постановка проблеми. Особливістю українського культурно-мовного простору в час, на який припадає мисленнєво-мовленнєва діяльність І. Франка, була його розірваність, фрагментарність, спричинена функціонально неповнотою бездержавної української культури загалом і української мови зокрема. Як наслідок, українська мовна картина світу дофранкового періоду – консервативна, заархаїзована, позаяк відображала спосіб світосприйняття і світобачення свідомістю передусім селянина – здебільшого малограмотного чи неосвіченого. Мовна концептуалізація суспільного буття як сукупність прийомів його семантичного відображення потребувала якісно іншої оптики світобачення, якісно іншого культурного смислотворення, якісно іншої поведінки етносоціуму, зокрема комунікативної. З огляду на словоцентричність української культури (П. Куліш, Г. Кониський, М. Драгоманов, І. Франко, Леся Українка) назріла і переріла потреба суттєвої культурно-мовної еволюції українського комуніканта, а в цьому річці – системної і систематичної кристалізації національної культурної ідентичності. Історичну місію реструктуризації українського культурного простору, його інтеграції у загальноєвропейський контекст повинна була виконати українська інтелігенція, яка, за оцінкою І. Франка, „далеко більше, ніж простий народ, відчуває оточуючі її обставини *політичні* (підкреслення І. Франка), більше кермується ними в своїй письменській діяльності” [14, ХХІХ, с. 42]. Відтак саме на неї була покладена „велика історична задача... – здвигнення нашої національної будови в усій її цілості” [17, ХХХХV, с. 404]. Аналіз процесу формування і становлення мовної особистості нового типу зумовлює скерувати дослідницький вектор на аналіз культурно-ідеологічного аспекту політичного дискурсу кінця XIX – початку XX ст. В цьому і полягає актуальність пропонованої наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На перший погляд, поняття *мовної особистості* є набутком сучасної лінгвістики (вперше було сформульовано у книзі В. В. Виноградова „О поэтическом языке”, 1980), однак його глибинний зміст історично вкорінений в ту антропоцентричну парадигму, витоки якої простежуємо ще в мовній

проблематиці В. фон Гумбольдта (людина і народ, мова і розуміння, мовне світобачення і дух народу, взаємодія і свобода) та його послідовників, зокрема в лінгвофілософській думці І. Франка. Атропоцентричний підхід до трактування мовних явищ базується на тріаді *культура-свідомість-мова*, епіцентром якої є, звичайно, людська свідомість. Наявність національно-культурної домінанти у структурі мовної особистості (на чому зупинимося нижче) дає підстави говорити про існування культурно зумовленого мовного типу, репрезентантом якого виступає народ, група чи окремий комунікант. Адже індивідуальна, культурно зумовлена своєрідність мовної особистості проявляється саме в комунікації, у конкретному комунікативно-прагматичному полі.

Об'єктом дослідження є процес виникнення нової культурної ідентичності української інтелігенції.

Предмет дослідження – комунікативна поведінка української інтелігенції як найбільш виразного репрезентанта національної мовної особистості на межі XIX – XX ст.

Мета наукової розвідки – крізь призму націософського дискурсу Івана Франка окреслити особливості мовно-культурної еволюції української інтелігенції, її комунікативної поведінки у контексті тогочасних „великих переломових подій” [17, XXXXV, с. 401].

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує логіка історії, адекватну відповідь на історичний виклик спочатку знаходить дуже вузьке коло носіїв певної доктрини – як правило зі сформованою інтелектуальною та національною ідентичністю. Вони виробляють ту форму суспільної свідомості, що згодом поширюється на решту суспільства. В результаті у надрах народу визріває прогресивна спільнота, яка стає ядром і рушієм націє- і державотворчих процесів, перетворюючи етнічну масу в окремішнього суб'єкта історії.

З погляду теорії комунікації цього суб'єкта можна кваліфікувати як національну комунікативну особистість, фундаментальною властивістю якої є національне самоусвідомлення і самовизначення. Найвиразнішим ментально-комунікативним втіленням цих категорій виступає інтелігенція. Сама вона повинна напередодні приходу „великої доби” виконати своє історичне призначення: „Як люди, обдаровані свідомістю і даром думки, ми всі повинні про се думати, думати більше і інтенсивніше, ніж про все інше, що нас цікавило досі. Бо приходить велика доба, і горе нам, горе нашій нації, коли велика доба застане нас малими і неприготованими” [17, XXXXV, с. 402].

Репрезентантом національної комунікативної особистості може виступати як окремий комунікант, так і культурно зумовлений тип комунікантів. На такій кореляції варто наголосити, бо тут спостерігаємо ментально глибинну природу взаємодії людини і соціуму, оскільки „воднораз із однаковою мовою вони повинні набути схожості в моралі та мати спільний (або національний) характер поруч зі своїм власним, притаманним кожному окремому індивідові” [19, с. 704]. Специфіка базових домінант національного світобачення рельєфно виявляється у національній комунікативній поведінці як вияві специфічного комунікативно-психологічного феномену.

Включена в дискурс, комунікативна особистість водночас творить його, формуючи навколо себе комунікативно-прагматичний простір. Цей простір організований як силове (енергетичне) поле зі своїм центром (адресантом) та периферією (адресатом) [9, с. 80-81]. Це означає, що в дискурсі втілюються індивідуальні психологічні особливості мовців, їх почуття, бажання, мотиви, наміри, ідеали, знання тощо. Ці внутрішні прояви, за Франком, „Вашого власного „я” [17, XXXXV, с. 401] структуруються в ієрархічній моделі мовної особистості, яку, на думку Ю. Караулова, формують три рівні: *прагматично-*

мотиваційний (охоплює мету, мотиви, почуття, інтереси, установки та інтенції), *когнітивний* (охоплює інтелектуально-аксіологічну сферу особистості, її картину світу, систему цінностей) і *вербально-семантичний* (лексикон особистості, її вербальний досвід) [3, с. 246].

В процесі творення комунікативно-прагматичного поля мовна особистість трансформується в комунікативну, проявляючи себе у трьох параметрах: мотиваційному, когнітивному і функціональному. Звісна річ, основним і базовим є мотиваційний. Він визначає спрямованість певних видів діяльності, зокрема когнітивної та комунікативної, їх результат.

Особливої ваги у мотиваційному спектрі комунікативної особистості набуває почуття обов'язку. Власне на ньому заострює увагу І. Франко в „Одвертому листі до галицької української молодіжї”: „Ви, молоді приятелі,... чи подумали Ви про значення тих подій для нашої нації, для нас усіх, для кожного з нас особисто? Адже ж всесвітня історія не історія героїв, а історія масових рухів і перемін; а ми ж кожний особисто хіба не часть тої маси, яка сими подіями покликана до руху та переміни? Чи подумали Ви над сим, куди можуть повести нас ті рухи, якою луною в особистім житті кожного з нас можуть відбитися ті переміни і які обов'язки на кожного з нас накладає теперішня хвиля?” [17, XXXXV, с. 401-402].

Звернемо увагу на комунікативний кодекс, якого дотримується І. Франко у формуванні особистості нового типу. Ключові слова у зверненні – „ми”, „кожний особисто”, „кожний з нас” – вказують на те, що, прагнучи досягти взаєморозуміння, реалізувати свою комунікативну мету і намір, адресант дотримується найголовніших принципів спілкування – принципу кооперації і принципу ввічливості. Вони дозволяють вбачати в кожному із адресатів комунікативну особистість із власним „я”, що водночас є „часто тої маси, яка сими подіями покликана до руху та переміни” [17, XXXXV, с. 401]. Намагаючись заострити в української інтелігенції почуття обов'язку, Франко прагне розкрити значущість образу свого співрозмовника, його історичну місію в національному поступі. Довірливу, приятельську атмосферу спілкування з галицькою молоддю, у якій мислитель хоче бачити новий тип мовної особистості – національно гідної і культурно соборної, з'єдненої – передає куртуазний (витончено ввічливий) і водночас імперативний тон звертання: „Перед Вами стоїть задача й обов'язок – віддячитися російській Україні за все те духове й матеріальне благо, яке вона досі давала нам. Чи і наскільки ми почуємося до того обов'язку, чи і наскільки совісно, розумно, обдуманно візьмемося до його сповнювання, від того буде залежати в дуже великій мірі наша будущина яко нації, здібної зайняти місце в хорі інших культурних націй” [17, XXXXV, с. 404].

Орієнтиром у духовному й інтелектуальному поступі мовної особистості мають стати культурні ідеали. Стрижневим ідеалом Франкової аксіологічної (ціннісної) системи, її квінтесенцією був „ідеал національної самостійності в усякім погляді, культурнім і політичним” [18, XXXXV, с. 285]. Мислитель вказує на велику екзистенційну силу таких ідеалів, які навіть „поза межами можливого” [18, XXXXV, с. 284] „можуть повставати, можуть запалювати серця широких кругів людей, вести тих людей до найбільших зусиль, до найтяжчих жертв, додавати їм сили в найстрашніших муках і терпіннях...” [18, XXXXV, с. 284]. Націєтворчими ідеалами мають бути наснажені передусім пасіонарії-інтелектуали – особистості „великих умів і великих серць” [16, XXXXV, с. 294], які „розігрівали мільйони сердець, будили рух, благородне змагання в мільйонах душ” [16, XXXXV, с. 294]. Іншими словами, вони змінювали ментальні стереотипи народу, раціонально-іраціональні вектори його психіки [20, с. 167-179], що „визначає особливості душі, серця і розуму” [6, с. 199].

Характеризуючи такий спосіб бачення світу і себе у ньому, власне духовно-практичної діяльності людини, комунікативна лінгвістика оперує поняттям *сильної мовленнєвої особистості*. Вона має інтегративний, цілісний характер і синтезує в собі низку взаємопов'язаних ознак: енергію думки, що втілена в „енергію” слова; широту мовленнєвої (дискурсної) діяльності як результат здобутих знань; вміння висловлювати інтелектуалізований зміст у демократичній формі, зокрема враховуючи „живу реакцію на „живе слово”; розвинуту рефлексивність, аналітизм мислення; вміння відповідати за „словесний вчинок” [4, с. 20-21]. Як бачимо, характеристика сильної мовленнєвої особистості має історичну (діахронічну) та культурологічну зумовленість і водночас містить позачасові, „абсолютні” ознаки.

Поняття *сильної мовленнєвої особистості* наповнюється конкретним змістом в проєкції на І. Франка, чия мисленнєво-мовленнєва діяльність максимально „унаочнює” названі вище системотвірні параметри і водночас виходить за її межі. Він глибинно знав, „як много важить слово” [10, III, с. 72] і сформулював у собі „занадто великого ворога порожніх фраз” [11, XXXI, с. 31]. Він був речником свого покоління, своєї епохи і водночас критиком цієї епохи, ментальних вад соціуму, якого він як „син народа, що вгору йде”, прагнув бачити „у народів вольних колі” [15, V, с. 214]. Зрештою, у культурно-політичному бутті українства він сам став явищем епохальним. Тому його комунікативна поведінка – це своєрідний комунікативний кодекс честі, бо у створеному ним комунікативно-прагматичному просторі постійно резонують інтелектуальна свобода, проникливий аналітизм, відданість правді і неприйняття запопадливої провінційності, сервілізму перед „власть імущими”. Тому так мало було у нього друзів у середовищі „офіційно-порядної” галицької публіки, серед офіційних лідерів громадського руху: він не вписувався у їхнє загерметизоване коло, бо постійно ганив за лінивість і примітивність, провінційність і самозадоволення і волав про посилену дисципліну духу [1, с. 11]. Справді, навряд чи викликав захоплення створений Франком ментальний портрет „патентованих патріотів”-русинів: „Так мало серед них знайшов я справжніх характерів, а так багато дріб’язковості, вузького егоїзму, двоєдушності й пихи, що справді не знаю, за що я мав би їх любити, незважаючи навіть на ті тисячі більших і менших шпильок, які вони не раз з найкращим наміром, вбивали мені під шкіру” [11, XXXI, с. 30].

Бачимо перед собою справжнього духовного провідника нації, який не боявся йти проти течії і зберігав у різних випробуваннях долі стоїцизм духу, часто підживленого гіркою іронією.

Зазначимо, що ставлення І. Франка до інтелігенції було неодноразовим і потребує особливо уважного осмислення. В основі – завжди критично-аналітичне, воно зумовлене засадами його світогляду, які в процесі ідейних пошуків і під впливом віянь часу зазнавали змін. На шляху світоглядної еволюції він проходив через різні етапи: „романтичний”, „соціалістичний”, „позитивістський” і нарешті „ідеалістичний” [1, с. 169-170]. Зміни у світогляді, що відбувалися у постійній борні „з самим собою”, накладали відбиток на зміст оцінок тогочасних суспільно-політичних рухів, рушієм яких виступала інтелігенція. Його критичні характеристики стосуються як традиційних галицьких ідеологій москвофільства і народовства, так і новітніх доктрин: європейського лібералізму, а після світоглядного перелому – соціалізму і позитивізму. Пошук якісно нових ідейно-духовних основ для утвердження і розвитку нації, попри супровідні ідеологічні метання, які М. Драгоманов називав „скоками”, вів і все-таки привів Франка до завершального періоду його потужної когнітивно-комунікативної діяльності – ідеалістичного (або націоналістичного). Саме на цьому етапі спостерігаємо інтенсивне і

всебічне творення проекту модернізації української культурної ментальності. Саме на цьому етапі бачимо постійне звертання І. Франка до європейської філософської думки ідеалізму й здобутків психологічної науки. Вони мали прислужитися формуванню і становленню нової національної мовної особистості, найповнішим втіленням якої повинна б стати інтелігенція. Прообраз мовної особистості нового типу постає у працях націософського спрямування: „На склоні віку” (1901), „Поза межами можливого” (1900), „Ukraina ingredenta” (1895), „Одвертий лист до галицько-української молодіж” (1905), „Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова” (1906) та ін. Відтак нового, націософського забарвлення, відповідно до викликів часу, набувають ментальні устремління національної мовної особистості – інтелігенції. Вони – першоумова і першооснова національного поступу, бо, за Франком, „осушення... ідеалу національної самостійності” залежить „тільки від нашої свідомості того ідеалу, від нашої згоди на нього” [18, XXXXV, с. 285]. З цією метою мислитель розгортає перед інтелігенцією цілісний проект національної ментально-культурної модернізації: „...Щоб слово сталося ділом, треба поперед усього, щоб наша інтелігенція була інтелігенцією, щоб позбулася своєї тісноглядної котерійності [групівщини. – Н. Л.] та кастової зарозумілості. Треба духа толеранції і вирозумілості для відмінних особистих переконань, бо без такої вирозумілості не можлива ніяка широка організація. Треба духа свободи і любові до правди та до народу в публічній дискусії. Треба докладного і ненастанного пізнання потреб і бажань народу. Треба щирого, безоглядного здруження з народом. Треба скільки можна закидати пусті формальності, ведучі до пустих спорів, а цінити діло не по формі, а по змісту. Треба не викликати ворогування і якої-небудь виключності в ділах національних та релігійно-обрядових...” [13, XXXXV, с. 202].

Як бачимо, проект насажений здоровим національним оптимізмом, візією новітнього ментально-культурного поступу. Повтор ключового слова *треба* надає аргументації автора характеру перформативності (спонуки до дії) і нагромадженням односпрямованих характеристик політичної ситуації утворює ампліфікаційний ряд. Позаяк комунікативне звернення автора адресоване так званій *цільовій аудиторії* – інтелігенції, то, прагнучи зацікавити її націєтворчими вартостями та цілями, ритор закономірно використовує спеціалізовані мовні та ідеологічні ресурси. Вони увиразнюють лінію його комунікативної поведінки. Як досвідчений публічний промовець-націєтворець, Франко усвідомлює стартову різницю поглядів інтелігенції та народу і прагне духовно зблизити їх. Національній комунікативно-психологічній взаємодії мають послужити окреслені конструктивні засади „безоглядного здруження”. У своїй аргументації автор не вдається до дешевого популізму, до загравання з аудиторією шляхом так званого комунікативного погладжування чи маніпуляції її свідомістю, що часто спостерігаємо у риторичному дискурсі сучасних політиків чи громадських діячів. Стислість націософських підсумків мислителя показова: Франко майстерно послуговується методами і диктату, і адаптивного вслуховування у голос „широ мислячих русинів” [13, XXXXV, с. 203]. Творячи із них „свою” аудиторію – інтелектуалізовану, свідому своєї пасіонарної місії, автор виявляє до неї толерантне і прихильне ставлення: „...Яка буде доля мого проекту, – я думаю, що осушення його не представляє надто великих труднощостей, а разом обіщє величезні користі, і то в недовгім часі. Треба тільки доброї волі, доброго розуму і доброї діяльності. Чи найдуться ті три добрі речі у нашої інтелігенції – в тім питання” [13, XXXXV, с. 202]. І завершує мислитель своє комунікативне звернення „в надії”, що вони таки, хоч, може, не в такій мірі як треба, а все ж найдуться...” [13, XXXXV, с. 203].

Крізь призму запропонованого Франком проекту спостерігаємо виявлення і формування спільних референцій автора і адресата. Такий двобічний процес психологічно-

мовленнєвої взаємодії, коли цільова аудиторія (інтелігенція) змінюється в міру того, як ритор виявляє готовність і здатність ставати її духовним спільником, у риторичній кваліфікується як явище ідентифікації. Політично-національна ідентифікація мала послужити підґрунтям для вироблення спільної світоглядної бази, а в результаті – для утвердження національної самосвідомості як невід’ємної ознаки національної культурної ідентичності.

Адже націю і державу творить передусім культура. Модерні слов’янські нації та держави спочатку створювались саме як культурницькі проекти. Невипадково Франко актуалізує націософську думку чеського письменника, одного з організаторів національно-визвольного руху 60-х років у Чехії Яна Неруди:

У зорях небесних великий закон
Написаний, золотолитий.
Закон над закони: свій рідний край
Над все ти повинен любити [18, XXXXV, с. 284].

Мовна ситуація в Україні та в Чехії кінця XIX – початку XX ст. внаслідок їх тривалої бездержавності мала типологічну подібність: якщо чеською мовою говорили здебільшого селяни, бо чеська інтелігенція була згерманізована, то українська інтелігенція теж була вражена „своїм” мовним дуалізмом: „gente Ukrainus, nationale Russus (Polonus)”.

Світло у кінці тунелю бездержавності мали запалити пасіонарні інтелектуали. Їх боротьба за відродження мови, освіти, історичної пам’яті на першому етапі націєтворення сприяла б пробудженню національної самосвідомості, кристалізації національної культурної ідентичності, а потім з історичною закономірністю переходила б на вищий рівень – від культурного самоутвердження до політичного. Невипадково нацією називають „політично організований народ”, „історичний народ” [7, с. 51], який має або прагне мати свою державу. У Франковому проекті модернізації українського суспільного буття чітко окреслено шлях трансформації від культурного народу до політичного організованого народу – нації, де особливу надію покладає автор „на серйозних, свідомих і статочних мужів, повних любові до свого народу і здібних виявляти ту любов не потоками шумних фраз, а невтомною тихою працею. Таких мужів потребує кожна нація і кожна історична доба, а вдвоє сильніше буде їх потребувати велика історична доба, коли всій нашій Україні перший раз у її історичнім житті всміхнеться хоч трохи повна горожанська і політична свобода” [17, XXXXV, с. 409]. Неважко вивести підтекст, що така свобода може усміхнутися нації тільки у своїй державі.

Наведена вище цитата є виразною ілюстрацією до слова *муж*, яке СУМ фіксує із політичним значенням: „Державний, науковий, громадський і т. ін. діяч” [8, IV, с. 820]. У дискурсі І. Франка позитивне конотативне забарвлення політоніма *муж* посилюється епітетами *серйозний*, *свідомий* і *статочний*. Такими мужами – ідейними послідовниками Каменяра – виявились пасіонарні інтелектуали 20-их рр. XX ст. Це бачимо, зокрема, у притаманному їм культивуванню громадянського обов’язку як національного імеративу. Ці вчені (мовознавці, літературознавці, історики, філософи та ін.) всіма силами свого таланту сприяли національно-культурному відродженню 20-их рр., не маючи особливих ілюзій щодо декларованої політики українізації, яка пізніше трансформувалася у боротьбу „на мовному фронті”. Так, Є.Тимченко у листі до В.Гнатюка застерігав: „Не ідеалізуйте нашу державу. Це ще в певній мірі фікція. Влада в московських руках, і ми весь час боремось, щоб одного чудового ранку не опинитись в руках „єдиної, неделимой”. Хто буде боронити українських інтересів, коли на чолі держави „чужі люде”. У всякім разі не будьмо песимістами, працюймо усіма силами, наслідки будуть!” [5, с. 316]. І хоча невдовзі

переважна більшість найвидатніших учених, культурних діячів стали жертвами політичних репресій, а їх імена були вилучені з історії української науки і культури, вони своєю чесністю перед собою, жертвністю і самопосяганням явили в духовному просторі українства той „каменярський” тип особистості, що навітлений у візії І.Франка:

Ми знали се, і в нас не раз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль стискав;
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не випускав [13, I, с. 68].

Висновки. Справді, духовний діалог не має часових меж. Саме Іван Франко разом з Лесею Українкою виявились предтечами творців національно-культурної революції – „Розстріляного Відродження” 20-их. Ожививши організм української культури „ін’скцією європеїзму”, вони безпосередньо підготували поворот українського суспільства до реінтеграції в європейський культурний світ. Пізнання цього світу і себе у ньому нині не менш актуальне, ніж тоді. Воно увиразнить розуміння власної культури, власної історії, національної ідентичності загалом.

1. Баган О. Іван Франко: інтерпретації. – Дрогобич, 2015. – 183 с.
2. Виноградов В.В. О поэтическом языке. – Москва, 1980.
3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – Москва: Наука, 1987. – 263 с.
4. Космеда Т. Комунікативна компетентність Івана Франка: міжкультурні інтерперсональні, риторичні виміри. – Львів: ПАІС, 2006. – 326 с.
5. Листи Євгена Тимченка до Володимира Гнатюка // Записки НТШ. Праці філологічної секції. – Львів, 1992. – Т. 224.
6. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації / Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Видавнича фірма „Відродження”, 1997. – 360 с.
7. Радевич-Винницький Я. Мовна складова національного буття. – Київ – Дрогобич: Посвіт, 2013. – 266 с.
8. Словник української мови: В 11 т. – Київ, 1970 – 1980.
9. Сусов И. Лингвистическая прагматика. – Виннипег: Новая книга, 2009. – 345 с.
10. Франко І. „Якби ти знав, як много важить слово...” // Зібрання творів: У 50 т. – Київ: Наукова думка, 1976 – 1984. – Київ, 1976. – Т. 3. – С. 172–173.
11. Франко І. Дещо про себе самого // Там само. – Київ, 1981. – Т. 31. – С. 8–34.
12. Франко І. Каменярі // Там само. – Київ, 1976. – Т. 1. – С. 66–68.
13. Франко І. Кілька слів о тім, як упорядкувати і проводити наші людські видавництва. – Київ, 1986. – Т. 45. – С. 187–203.
14. Франко І. Літературне відродження Полудневої Русі і Ян Коллар // Там само. – Київ, 1981. – Т. 29. – С. 40–50.
15. Франко І. Мойсей // Там само. – Київ, 1976. – Т. 5. – С. 201–264.
16. Франко І. На склоні віку. Розмова вночі перед Новим роком 1901 // Там само. – Київ, 1986. – Т. 45. – С. 286–299.
17. Франко І. Одвертий лист до галицької української молодіжі // Там само. – Київ, 1986. – Т. 45. – С. 401–409.
18. Франко І. Поза межами можливого // Там само. – Київ, 1986. – Т. 45. – С. 276–285.
19. Юм Д. О национальных характерах // Д. Юм Избранные произведения. – В 2-х т. – Т. 2. – Москва: Мысль, 1966. – 748 с.

20. Юнг К.-Г. Архетипи колективного несвідомого / К.-Г. Юнг // Читанка з історії філософії у 6 книгах. – Кн. 6. – Київ: Наукова думка, 1993. – С. 167–179.

*Стаття надійшла до редколегії 28. 04. 2017
доопрацьована 23. 05. 2017
прийнята до друку 15. 08. 2017*

FORMATION OF A NEW TYPE OF THE LINGUISTIC PERSONALITY IN THE NATIOSOPHIC DISCOURSE OF IVAN FRANKO

Natalia Luzhetska

*Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
Dept. of the Philological Disciplines,
Lesia Kurbasa, 26, 82100, Drohobych,
phone: 0971853674*

Background: The Ukrainian intelligentsia had to perform the historical mission of a restructuring of the Ukrainian cultural space, its integration into the European context. It appears as a representative of a linguistic personality of a new type on the verge of the XIX – XX centuries. Purpose: Through the prism of the natiosophic discourse of Ivan Franko to describe the features of a language and cultural evolution of the Ukrainian intelligentsia, its communicative behaviour in the sociolinguistic context at the end of the XIX – early XX centuries. Results: On the verge of the XIX – XX centuries, a fundamental need of the cultural-language evolution has already ripened and overripened from the point of view of the wordcentricity of the Ukrainian culture (P.Kulish, H.Konytskyi, M.Drahomanov, I.Franko, Lesia Ukrayinka). Primarily, culture creates a nation and a state. The representative of a national communicative personality can act as a separate communicant and as a cultural predetermined type of communicants. Historical restructuring mission of the Ukrainian cultural space, its integration into the pan-European context had to accomplish the Ukrainian intelligentsia. The Ukrainian intelligentsia is the most significant mental-communicative personification of the national communicative personality, fundamental peculiarity of which is a national self-realization and self-acknowledgment. Sense of duty, cultural ideals are of special importance in the motivational spectrum of the communicative personality. This way of vision the world and oneself in it is co-ordinated with a notion of a *strong linguistic personality*. This concept is filled with a concrete content projected on Ivan Franko, who became a landmark event in a cultural and political life of the Ukrainians.

Key words: linguistic personality, the Ukrainian intelligentsia, cultural space, discourse, Ivan Franko.